עבידנא יומא טבא לרבנן אמר רבא [א]תיתי לי דכי אתא צורבא מרבנן לקמאי לדינא לא מזיגנא (א) רישי אבי סדיא כמה דלא מהפיכנא בזכותי' אמר מר בר רב אשי פסילנא ליה לצורבא מרבנן לדינא מ"ט [ב]דחביב עלי כגופאי ואין אדם רואה חובה לעצמו [ג]רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה רבי ינאי לביש מאניה [ג] (ב) מעלי שבת ואמר בואי כלה בואי כלה[ד] רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן קריבו ליה תלת סאוי טחיי א"ל מי הוה ידעיתון דאתינא אמרו ליה מי עדיפת לן מינה [ה]רבי אבא זבן בתליסר אסתירי פשיטי בישרא מתליסר טבחי ומשלים להו אצינורא דדשא ואמר להו [ו]אשור [ז]הייא אשור הייא [ח]ר' אבהו הוה יתיב אתכתקא דשינא ומושיף נורא רב ענן לביש גונדא [ט]דתנא דבי רבי ישמעאל בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו [י]רב ספרא מחריך רישא רבא מלח שיבוטא רב הונא מדליק שרגי רב פפא גדיל פתילתא רב חסדא פרים סילקא רבה ורב יוסף מצלחי ציבי ר' זירא מצתת צתותי רב נחמן בר יצחק מכתף ועייל מכתף ונפיק אמר אילו מקלעין לי ר' אמי ור' אסי מי לא מכתיפנא קמייהו ואיכא דאמרי ר' אמי ורבי אסי מכתפי ועיילי מכתפי ונפקי אמרי אילו איקלע לן רבי יוחנן מי לא מכתפינן קמיה יוסף מוקיר שבי הוה ההוא נכרי בשבבותיה דהוה נפישי נכסיה טובא אמרי ליה כלדאי כולהו נכסי יוסף מוקר שבי אכיל להו אזל זבנינהו לכולהו ניכסי זבן בהו מרגניתא אותבה בסייניה בהדי דקא עבר מברא אפרחיה זיקא שדייה במיא בלעיה כוורא אסקוה אייתוה אפניא דמעלי שבתא אמרי מאן זבין כי השתא אמרי להו זילו אמטיוהו לגבי יוסף מוקר שבי דרגיל דזבין אמטיוה ניהליה זבניה קרעיה אשכח ביה מרגניתא זבניה בתליסר עיליתא דדינרי דדהבא פגע ביה ההוא סבא אמר מאן דיזיף שבתא פרעיה שבתא בעא מיניה רבי מר' ישמעאל ברבי יוסי עשירים שבא"י במה הן זוכין א"ל בשביל שמעשרין שנאמר [1]עשר תעשר [כ]עשר בשביל שתתעשר שבבבל במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את התורה ושבשאר ארצות במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את השבת דאמר רבי חייא בר אבא פעם אחת נתארחתי אצל בעל הבית בלודקיא והביאו לפניו שלחן של זהב משוי ששה עשר בני אדם וששה עשרה שלשלאות של כסף קבועות בו וקערות וכוסות וקיתוניות וצלוחיות קבועות בו ועליו כל מיני מאכל וכל מיני מגדים ובשמים [ל]וכשמניחים אותו אומרים [2]לה' הארץ ומלואה וגו' [מ]וכשמסלקין אותו אומרים [3]השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם אמרתי לו בני במה זכית לכך אמר לי קצב הייתי ומכל בהמה שהיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת אמרתי לו [אשריך שזכית] וברוך המקום שזיכך לכך א"ל קיסר לרבי יהושע בן חנניא מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף אמר לו תבלין אחד יש לנו ושבת שמו שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף אמר לו תן לנו הימנו אמר לו כל המשמר את השבת מועיל לו ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו א"ל ריש גלותא לרב המנונא מאי דכתיב [4]ולקדוש ה' מכובד א"ל [נ]זה יוה"כ שאין בו לא אכילה ולא שתיה אמרה תורה כבדהו בכסות נקיה [4]וכבדתו רב אמר להקדים ושמואל אמר לאחר אמרו ליה בני רב פפא בר אבא לרב פפא כגון אנן דשכיח לן בישרא וחמרא כל יומא במאי נישנייה אמר להו אי רגיליתו לאקדומי אחרוה אי רגיליתו לאחרוה אקדמוה רב ששת בקיטא מותיב להו לרבנן היכא דמטיא שימשא בסיתוא מותיב להו לרבנן היכא דמטיא טולא כי היכי דליקומו הייא ר' זירא

מהדר

בתליסר עיליתא דדינרי. אומר ר"ת דעליתא שם כלי הוא כדאמרינן בריש כילד מעברין (עירובין דף נג:) עלת נקפת בכדה(מ): **רב** אמר להקדים ושמואל אמר לאחר. ולא פליגי אלא רב איירי בדרכו לאחר ושמואל איירי בדרכו להקדים כדאמרינן בסמוך:

ומלא

עבידנא יומא טבא לרבנן. לתלמידים. ראש ישיבה היה: **תיתי לי.** ישולם שכרי: **דכי אתי צורבא מרבנן כו'.** שמיתת תלמידי חכמים עלי: **דלא מזיגנא רישא אבי סדיא.** איני מניח ראשי על הכר: **כמה דלא מהפיכנא ליה בזכותיה.** עד שאראה אם יש בדבריו לזכותו: **מעטף.** בבגדים נאים: **בואי כלה.** הכי קרי ליה לשבת מתוך חביבות: **טחיי.** רקיקין טחין פניהן בשומן אליה או בשמן: **מי עדיפא לן מינה.** כלום אתה חשוב לנו מן השבת לכבוד שבת הכנוס ולא היינו יודעים שתבא: **מתליסר עגלי.** לטעום בשבת מן המובחר: **איסתירי.** סלעים. איסתירי פשיטי סלעי מדינה והן א' מח' בסלע צורי והיינו חצי דינר: **ומשלים להו אצינורא דדשא.** לפני בואם להביא לו הבשר היה מזמן להן מעותיהן על פתחן ואומר להן אשור הייא התאשרו והתחזקו מהר באומנותיכם למהר ולחזור ולמכור ולהתעסק בצרכי שבת. ולי נראה ומשלים להו אצינורא דדשא כשהיה מביא ראשונה היה נותנה לשמשין המכינים סעודתו על פתח ביתו ולא היה נכנס אלא ממהר לחזור ולהביא אחרת ואמר להן לשמשין אשור הייא התאשרו מהר להכין את זו בעוד שאלך להביא את זו: **אסכסקא דשינא.** פשטדו"ל של שן שחשוב היה ועשיר: **ומושיף נורא.** נופח משם נורא לכבוד השבת. ורבינו לוי גרס אתכתקא דשגגא מדהב: **לביש גונדא.** כלי שחור להודיע שהיום אינו כדי להתנהג בחשיבות מלהתעסק בתבשילי שבת ולא יטנף בגדיו בבישול קדירות: **דתנא דבי רבי ישמעאל כו'.** דבישול קדירה מטנף בגדים: **מחריך רישא.** אם היה שם ראש בהמה לחרוך מחרכו הוא בעצמו: **פרים.** לשון פרומים ל) מחתך: **מנפם לסוסי.** מלית האור בעצים דקים: **מכתף ועייל מכתף ונפיק.** בע"ש יוצא ונכנס להביא תמיד משואות כלי תשמיש ובגדי חופש ומגדים כאדם שמקבל את רבו בביתו ומראה לו שהוא חשוב עליו וחרד לכבודו לטרוח ולהרבות בשבילו: **מוקר שבי.** מכבד שבתות: **אמרי ליה כלדאי.** לההוא נכרי: **כלדאי.** חוזים בכוכבים: **אכיל להו.** סופם ליפול בידו: **אותבה בסייניה.** עשה לו כובע של לבד ושבצו במשבצות של זהב וקבע בו מרגליות וקבע את זו עמהם: **סייניה.** כובע. ורבינו הלוי גרס בסדיניה בסודרו ולשון הגון לי והוא לשון ר' יצחק ב"ר יהודה: **פריסר עיליתי דדינרי.** עליות מלאות דינרי זהב. *וגוזמא בעלמא הוא כלומר הון עתק מאד כך פירש רבינו הלוי וכן בכל מקום כגון תליסר גמלי ספיקי טריפתא (חולין דף נה:) וכן תליסר טבחי דלעיל: **במה הן זוכין.** לעושר גדול כזה: **לה' הארץ.** דאין אנו רשאין ליהנות עד שנברך שמו בברכת הלחם: **והארץ נתן לבני אדם.** ע"י מתנתו נהנינו הטובה הזאת: **מאי דכתיב ולקדוש ה' מכובד.** מדכתיב וקראת לשבת עונג מכלל דלקדוש ה' לאו אשבת קאי: **וכבדתו.** אשבת מהדר דאי ביוה"כ הא כתיב ביה מכובד: **להקדים.** זמן סעודת שבת לזמן סעודת חול וזהו כבודו: **לאחר.** וזהו כבודו שהוא מתאוה לאכול: **במאי נשנייה.** במאי נשניוהו משאר ימים: **אי רגיליתו לאקדומי.** סעודתכם בבקר אחרוה: **רב ששת.** סגי נהור היה ואינו רואה עת האכילה וכשהיה דורש בשבת מושיב התלמידים במקום שתגיע שם החמה לעת האוכל כדי שיצטערו וימהרו לקום: **דמטי טולא.** שילטננו: **הייא.** מהר:

מהדר

מסורת הש"ס

א) [כתובות קה:], ב) ב"ק לג. ע"ש, ג) ב"ה מעלי ולתכסי, ד) [חולין קיא.], ה) [נ"ל דכתיב וקראת לשבת עונג רבי אבא וכו' וכ"ה בחולין קיא.], ו) פי' מהר וכ"כ בסוף עמוד זה, ז) לעיל קיד. [יומא כג.], ח) קדושין מא., ט) תענית ט., י) [עי' תוספות ברכות לה: ד"ה כאן], כ) עי' תוס' שם, ל) [ויקרא יג], מ) [ועי' תוס' ב"ב קנג: ד"ה עילתא],

◆

תורה אור השלם

1 עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה: דברים יד כב

2 לדוד מזמור לי"י הארץ ומלואה תבל וישבי בה: תהלים כד א

3 השמים שמים לי"י והארץ נתן לבני אדם: תהלים קטו טז

4 אם תשיב משבת רגלך עשות חפציך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש יי מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר: ישעיהו נח יג

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא מזיגנא רישא אבי: (ב) שם לביש מאני במעלי:

◆

גליון הש"ס

גמ' אשור הייא. עיין דף לד ע"א: רש"י ד"ה תליסר עיליתא דדינרי וכו' וגוזמא בעלמא. עי' ברכות דף ל ע"א בתוס' ד"ה תליסר תהיכתא:

◆

רבינו חננאל

ורבנן הני דעבדי צרכי שבת בנפשייהו, כגון ר' אבהו דהוה יתיב אתכתקא דשינא ומשייף נורא, ורב חנן דשגר תנורא, ורב הונא גדיל פתילתא, ורב חסדא מדליק שרגי, ורב פפא פרים סילקא, רבה ורב יוסף צלחי צבי. כולהו כדמפרש בגמרא בריש האיש מקדש שקיום המצוה באדם עצמו טפי עדיף יותר מבשלוחו. וכבדתו, שמשנה זמן סעודתו בהקדמה או באיחור.

עין משפט נר מצוה

מב א טוש"ע חו"מ סי' טו סעיף א:

מג ב מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה ב סמג עשין ל טוש"ע או"ח סי' רסב סעיף ג:

מד ג מיי' שם הלכה ו סמג שם טור ש"ע או"ח סימן רנ סעיף א:

מה ד טוש"ע או"ח סי' תרי סעיף ד:

מו ה מיי' פ"ל שם הל"ח וסמג שם טוש"ע או"ח סימן רפח סעיף ז:

◆

לעזי רש"י

פשטדו"ל [פלדישטו"ל]. כסא מתקפל.

◆

מוסף רש"י

ואין אדם רואה חובה לעצמו. אין דעתו מתקרב לצד החובה לחייב את עצמו ואפילו מתכוין לדין אמת (כתובות קה.). בואו ונצא לקראת שבת המלכה. כאדם המקבל פני מלך (ב"ק לב:). תלת סאוי טחיי. פת שלין שם נקיה פניה טוחין בשמן וחלב. יום השבת היה (חולין קיא.). אל ימזוג בהן כוס לרבו. לפי שנתטנפו ונתלכלכו בבשול קדירה (יומא כג: ועי' לעיל קיד.). מחריך רישא. לכבוד שבת (קדושין מא.). שיבוטא. דג (שם).